O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"

____

Samarqand iqtisodiyot va
servis instituti rektori
M.E. Po'latov

2024 yil "29" 08

Ro'yxatga olindi: № UD-11-25
2024 yil "29" 08

STANDARTLAHTIRISH

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60412500 – Marketing (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

SAMARQAND – 2024

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/modul kodi
ST2306</td><td>O'quv yili
2024 - 2025</td><td>Semestr
8</td><td>Kreditlar
6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/modul turi
Tanlov</td><td colspan="2">Ta'lim tili
O'zbek/rus</td><td>Haftadagi dars soatlari
4</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1</td><td>Fanning nomi</td><td>Auditoriya mashg'ulotlari (soat)</td><td>Mustaqil ta'lim (soat)</td><td>Jami yuklama (soat)</td></tr>
<tr><td>Standartlahtirish</td><td>90</td><td>90</td><td>180</td></tr>
<tr><td>2</td><td colspan="4">I. Fanning mazmuni
Fanning maqsadi – talabalarga standartlashtirish, mahsulotlar, xizmatlarni sertifikatlashtirish va metrologiyaning asosiy maqsadi va vazifalari, davlat standartlashtirish va sertifikatlashtirish tizimi, standartlashtirishga doir normativ hujjatlarning sertifikatlashtirishda qo'llanilishi, mahsulot va xizmatlarning sertifikatlashtirish milliy tizimining rivojlanishi bu sohadagi ishlarni bugungi kun talablari asosida tashkil etishga xizmat qilmog'i haqida aniq bilim berishdan iborat.</td></tr>
<tr><td>3</td><td colspan="4">II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)
II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu: Standartlashtirish fanining maqsadi va vazifalari
"Standartlashtirish" fanining mazmuni, maqsadi va asosiy vazifalari. Mahsulot va xizmatlar sifatini ta'minlashda standartlashtirish, metrologiya, sertifikatlashtirish va sifatning boshqarishning ahamiyati.

2-mavzu: O'zbekiston Respublikasining Texnik jihatdan tartibga solish agentligining tashkiliy tuzilmasi
O`zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi huzuridagi Texnik jihatdan tartibga solish agentligining tashkiliy tuzilmasi: "Sandartlashtirish, sertifikatlashtirish va texnik jihatdan tartibga solish ilmiy-tadqiqot istituti" davlat muassasasi (Standartlar instituti)nibg vazifalari. «O`zbekiston milliy metrologiya instituti» davlat korxonasi faoliyatining asosiy vazifalari va yo`nalishlari. Texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish, sertifikatlashtirish va metrologiya sohasidagi qonunchilik talablariga rioya qilinishini ta`minlash departamentining asosiy vazifalari."Shtrixli kodlash va axborot texnologiyalari markazi" davlat korxonasining asosiy vazifalari. . "O`zbekiston ilmiy-sinov va sifat nazorati markazi" davlat korxonasi faoliyatining asosiy vazifalari

3-mavzu: O'zbekiston Respublikasi standartlashtirish davlat tizimi, standartlashtirishning maqsadi va vazifalari
Standartlashtirish davlat tizimi haqida tushuncha, tarkibi, vazifalari.</td></tr>
</table>

O`zbekiston Respublikasi standartlashtirish davlat tizimining mazmuni va uning me`yoriy hujjatlari majmui. Standartlashtirish bo'yicha atamalar. Standartlashtirishning asosiy maqsadi. Standartlashtirish vazifalari. Standartlashtirish sohalari va standartlashtirish milliy organlari. Standartlashtirish idoralarining asosiy vazifalari. Standartlashtirish xizmatlari.

4-mavzu: O'zbekiston Respublikasi "Standartlashtirish to'g'risida"gi qonunining mazmuni va mohiyati

O'zbekiston Respublikasi "Standartlashtirish to'g'risida"gi qonunining mazmuni, mohiyati va axamiyati. Qonunning asosiy maqsadi, qonunni buzulganligi uchun javobgarlik.

5-mavzu: Standartlashtirish ob'ektlari va sub'ektlari

Standartlashtirish ob'ektlari: tovarlar, mahsulotlar, hizmatlar, xom ashyolar, xujjatlar obyekt sifatida. Standartlashtirish sub'ektlari, ularning asosiy vazifalari.

6-mavzu: Standartlashtirish tamoyillari va ularning ahamiyati

Standartlashtirish tamoyillari: unifikatsiyalash, tipiklashtirish, dinamiklik, Ilg'orlilik, kompleks standartlash, ularning mazmuni va mohiyati.

7-mavzu: Standartlashtirish bo'yicha me'yoriy hujjatlarning toifalari va turlari

Standartlashtirish bo'yicha me'yoriy hujjatlarning toifasi va shartli belgilari: xalqaro standartlar, davlatlararo standartlar – GOST, O'zbekiston davlat standartlari – O'z Dst , umumdavlat tasniflagichi - O'z DT, O'zbekiston rahbariy hujjati- O'z RH, tarmoq standartlari – TS, korxona standartlari – KS, texnik shartlar – TSH. Standartlashtirish bo'yicha me'yoriy hujjatlarning turlari: - asos bo'luvchi sanadartlar, jarayonlarga qo'yiladigan standartlar, nazorat (sinash, o'lchash, tahlil qilish) uslublariga qo'yiladigan standartlar, atamalar va ta'riflar standarti, tamg'alash (markirovka) standarti, belgilar standarti; nomenklatura standarti.

8-mavzu: O'zbekiston Davlat standartlarini ishlab chiqish, tasdiqlash va joriy etish, ularning ustidan nazorat qilish tartiblari

Davlat standartlarini ishlab chiqish tartiblari va bosqichlari. Standart loyihasini ishlab chiqish va fikr-mulohazalar olish uchun yuborish. Fikr-mulohazalar ustida ishlash. So'nggi loyihasini ishlab chiqish, kelishish va tasdiqlash tartiblari. Me'yoriy hujjatlarni nazorat qilish tartiblari. Standartlarni tekshirish va qayta ko'rib chiqish, o'zgartirish va bekor qilish

	sertifikatlashtirish sxemalarini, mahsulotlarni majburiy va ixtiyoriy sertifikatlashtirishni, ma'lumotlarni standartlashtirish va kodlashni ***bilishi va ulardan foydalana olishi;*** - tovarlar va xizmatlarini standartlashtirish va ularni sertifikatlashtirishdan o'tkazish qoidalari va tartiblarini; xalqaro standart talablari asosida korxona sifat tizimlarini ishlab chiqishni; fan bo'yicha olingan nazariy bilimlarini tovarlar va xizmatlarini standartlashtirish va sertifikatlashtirish jarayonida amalda foydalanishni qo'llay bilish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.***
5	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • amaliy ishlarni bajarish va xulosalash; • interfaol keys-stadilar; • blits-so'rov; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlar namoyishi; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
6	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar xaqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ish yoki testni topshirish.
7	**Asosiy adabiyotlar:** 1.Sh.Karimova, F.A.Axmedjanova. Ovqatlanish korxonalari mahsulotlari va xizmatlarini sertifikatlashtirish va sifatini boshqarish.: O'quv qo'llanma-Samarqand, SamISI, 2022.-264 b. 2.F.A.Axmedjanova, Sh.Karimova, D.Mirzaaxmadov. Standartlashtirish, sertifikatlashtirish va metrologiya xizmati.: O'quv qo'llanma-Samarqand, SamISI, 2021.-180 b. 3. A.A.Qurbanov Metrologiya va standartlashtirish va sertifikatlashtirish. T.: Yangiyul poligraph service, 2007 y. 4.P.R Ismatullayev. va boshq. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlash. – T.: TDTU, 2000 y. **Qo'shimcha adabiyotlar:** 1. O'zbekiston Respublikasining «Standartlashtirish to'g'risida»gi qonuni (28.12.1993 y) 2. O'zbekiston Respublikasining «Metrologiya to'g'risida»gi qonuni (04.4.2020 y) 3. O'zbekiston Respublikasining «Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida»gi qonuni (28.12.1993 y.) 4. Крылова А.Н. Основы стандартизасии, сертификасии, метрологии : Учебник для вузов – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006- 671с.

	15-mavzu: Metrologiya bo'yicha xalqaro tashkilotlar MOZM xalqaro miqyosda metrologiya sohasida qonunlashtiruvchi xalqaro tashkilot . MOZM faoliyatining asosiy yo'nalishlari. MOZM ning Oliy rahbarining vazifalari. **16-mavzu: O'zbekiston Respublikasining «Maxsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida»gi qonuni, uning mazmuni va mohiyati** O'zbekiston Respublikasining "Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida" gi qonuni uning mazmuni, moxiyati. Sertifikatlashtirishning qonuniy asoslari va yo'nalishlari, qonunni buzulganligi uchun javobgarlik. **17-mavzu: Sertifikatlashtirish idoralari va sertifikatlashtirish sxemalari** Sertifikatlashtirish bo'yicha milliy idoralar va ularning vazifalari. Sertifikatlashtirish bo'yicha milliy idoralar, milliy idoralarning faoliyati va ularning vazifalari. Sertifikatlashtirishning olib borish jarayoni Sertifikatlashtirish sxemalari va ularning qo'llanilishi. Sinov laboratoriyalarini akkreditlash tartiblari. **18-mavzu: Maxsulotlarni majburiy va ixtiyoriy sertifikatlashtirish** Mahsulotlarni majburiy sertifikatlashtirish tartiblari. Majburiy sertifikatlashtirish ishlarini tashkil qilish va o'tkazish. Mahsulotlarni ixtiyoriy sertifikatlashtirish tartiblari. Mahsulotlarni ixtiyoriy sertifikatlashtirish qonun – qoidalari va tartiblari Milliy mahsulotlarni sertifikatlashtirish tartiblari va qoidalari. Chet el mamlakatlarining sertifikatlashtirish amaliyoti. **19-mavzu: Maxsulotlar sifatini ta'minlash va boshqarish** Mahsulot sifati to'g'risida tushuncha. Mahsulot sifatini ta'minlash xizmati haqida tushuncha. Mahsulot (xizmat) sifatiga qo'yiladigan talablar. Sifatni ta'minlash bo'yicha o'tkaziladigan chora va tadbirlar. Mahsulot sifatiga tasir etuvchi omillar. **20-mavzu: Sifatni boshqarish xalqaro tizimlari, ularning maqsadi va vazifalari** Sifatni boshqarishning xalqaro tizimlari va ularning asosiy tamoyillari. Xalqaro standart talablari asosida korxona sifat tizimlarini ishlab chiqish. Xalqaro standart ISO 9000 oilasiga kiradigan va sifat tizimlariga talablar belgilaydigan standartlar va ularning raqobatbardosh mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarishidagi ahamiyati. Xalqaro standart ISO 9000 oilasiga kiradigan va sifat tizimlariga talablar qo'yadigan standartlar. ISO 9000 seriyali standartlarning atama va tushunchalari. ISO 9000 xalqaro standartlarining

qo'llanilishi sohalari. Mahsulot va xizmatlar sifatini ta'minlashda ISO 9000 xalqaro standartlarining afzallik tomonlari.

21-mavzu: Mahsulot haqidagi ma'lumotlarni standartlashtirish va kodlash

Shtrixli kodlash haqida tushuncha. Shtrixli kodning mohiyati. Shtrixli kodlarning elementlari. Yevropa Kodlash tizimi EAN Shtrixli kodning turlari va ularning elementlari: EAN-14, EAN-13, EAN-8.

III. Amaliy mashg'ulotlarlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Standartlashtirish fanining maqsadi va vazifalari
2. O'zbekiston Respublikasining Texnik jihatdan tartibga solish agentligining tashkiliy tuzilmasi
3. O'zbekiston Respublikasi standartlashtirish davlat tizimi, standartlashtirishning maqsadi va vazifalari
4. O'zbekiston Respublikasi "Standartlashtirish to'g'risida"gi qonunining mazmuni va mohiyati
5. O'zbekiston Respublikasi "Standartlashtirish to'g'risida"gi qonunining mazmuni va mohiyati
6. Standartlashtirish tamoyillari va ularning ahamiyati
7. Standartlashtirish bo'yicha me'yoriy hujjatlarning toifalari va turlari
8. O'zbekiston Davlat standartlarini ishlab chiqish, tasdiqlash va joriy etish, ularning ustidan nazorat qilish tartiblari
9. Xalqaro standartlashtirish tashkilotlari va ularning vazifalari
10. O'zbekiston Respublikasining «Metrologiya to'g'risida»gi qonuni, uning mazmuni va mohiyati
11. Metrologiyaning asosiy faoliyati
12. Fizikaviy kattaliklar va ularning o'lchash birliklari
13. O'lchash turlari va uni natijalarini baholash usullari
14. O'lchash vositalarini qiyoslash, kalibrlash, davlat sinovidan o'tkazish va ular ustidan davlat metrologik nazorati
15. Metrologiya bo'yicha xalqaro tashkilotlar
16. O'zbekiston Respublikasining «Maxsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida»gi qonuni, uning mazmuni va mohiyati
17. Sertifikatlashtirish idoralari va sertifikatlashtirish sxemalari
18. Maxsulotlarni majburiy va ixtiyoriy sertifikatlashtirish
19. Maxsulotlar sifatini ta'minlash va boshqarish
20. Sifatni boshqarish xalqaro tizimlari, ularning maqsadi va vazifalari
21. Mahsulot haqidagi ma'lumotlarni standartlashtirish va kodlash.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. Standartlashtirish fanining maqsadi va vazifalari
2. O'zbekiston Respublikasining Texnik jihatdan tartibga solish agentligining tashkiliy tuzilmasi
3. O'zbekiston Respublikasi standartlashtirish davlat tizimi, standartlashtirishning maqsadi va vazifalari
4. O'zbekiston Respublikasi "Standartlashtirish to'g'risida"gi qonunining mazmuni va mohiyati
5. O'zbekiston Respublikasi "Standartlashtirish to'g'risida"gi qonunining mazmuni va mohiyati
6. Standartlashtirish tamoyillari va ularning ahamiyati
7. Standartlashtirish bo'yicha me'yoriy hujjatlarning toifalari va turlari
8. O'zbekiston Davlat standartlarini ishlab chiqish, tasdiqlash va joriy etish, ularning ustidan nazorat qilish tartiblari
9. Xalqaro standartlashtirish tashkilotlari va ularning vazifalari
10. O'zbekiston Respublikasining «Metrologiya to'g'risida»gi qonuni, uning mazmuni va mohiyati
11. Metrologiyaning asosiy faoliyati
12. Fizikaviy kattaliklar va ularning o'lchash birliklari
13. O'lchash turlari va uni natijalarini baholash usullari
14. O'lchash vositalarini qiyoslash, kalibrlash, davlat sinovidan o'tkazish va ular ustidan davlat metrologik nazorati
15. Metrologiya bo'yicha xalqaro tashkilotlar
16. O'zbekiston Respublikasining «Maxsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida»gi qonuni, uning mazmuni va mohiyati
17. Sertifikatlashtirish idoralari va sertifikatlashtirish sxemalari
18. Maxsulotlarni majburiy va ixtiyoriy sertifikatlashtirish
19. Maxsulotlar sifatini ta'minlash va boshqarish
20. Sifatni boshqarish xalqaro tizimlari, ularning maqsadi va vazifalari
21. Mahsulot haqidagi ma'lumotlarni standartlashtirish va kodlash

4 **V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)**

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- standartlashtirish va sertifikatlashtirish davlat tizimi, standartlashtirish va sertifikatlashtirishning obyektlari, subyektlari va tamoyillari, standartlashtirish va sertifikatlashtirishning maqsadi va vazifalari ***haqida tasavvurga ega bo'lishi;***
- "Standartlashtirish to'g'risida", "Mahsulot va xizmatlarni sertifikatlashtirish to'g'risida", "Metralogiya to'g'risida"gi qonunlarni; standartlarning toifalari, turlari va ularning mazmunini; xalqaro standartlashtirish tashkilotlari, ularning vazifalarini; fizik kattaliklar, o'lchashlar va ularning turlarini, o'lchash vositalarini, qiyoslash, kalibrlash va Davlat sinovidan o'tkazish va ular ustidan Davlat metrologik nazoratini, sertifikatlashtirish idoralari va